

respondere, maximè cum validè opportune peterent quis esset; nam dixerat: *Si non credideritis quia ego sum, morientur in peccato vestro*, et non adeò claram dixerat quia aut quid esset; ergo maximè ad rem, et maximè opportunè petebant quis esset, sive quid dearent de ipso credere, ut non morerentur in peccato suo. Unde Evangelista addit, v. 50: *Hoc illo loquente multi crediderunt in eum*. Et propter hos presertim quos credituros esse praevidebat, Christus responderet voluit quis aut quid esset, ut supra ex S. Aug. audi- vimus.

Nec obest quid responso Christi continet subline mysterium, quia v. 58, Judeis, non jam furore plenis sed plenissimè diebat: *Antequam Abraham ficeret, ego sum. Ubi es, ego sum*, contineat ideam aut majus mysterium. Vide theologos de essentia Dei.

Deinde illud: *Principium, qui et loquor vobis verisimiliter non satis conceperant; sed illud: Ego sum, iam secunda vice repetitum, optimè conceperant; quia erat nomen, quo Deus scilicet appellaverat*, Exodi 3, ubi Moysi petenti nomen suum, respondet v. 14. *Ego sum qui sum... sic dices filii Israel: Qui est misericordia mea. Cum ergo Christus non responderet juxta naturalem constructionem: Antequam Abraham ficeret, ego sum*, sed *ego sum*, Iudei intellexerunt quid sibi attribuerent nomen Dei; de quo, quando dixit primà vice: *Ego sum*, potenter dubitare.

Obl. 3^a: Judei petunt ejus nomen, ejus conditio- nem, non verbū ejus atatem; ergo non potuit Christus dicere: *Ego sum a principio*, vel: *Ego sum ante omnia*; nam hoc non petebant. Etenim interrogatio et responsio debent in casu et in extensis convenire. Ita prefatus auctor.

Resp. Neg. int. et conseq. Nam nomen ejus *Iesus*, patrem ejus Nazareti, et conditionem ejus, scilicet putatum filium fabri Joseph, optimè sciabant. Sed petendo: *Tu quis es?* Petebant quis esset potestate et auctoritate. Cui interrogationē bene quadrat haec re- sponsio: *Ego sum principium, scilicet verbum omnium*. Vel: *Ego sum ante omnia*; id est, sum illud ens quod est aeternum, immensum, natum semper, et ante Abramsum, etc. Itaque cum $\rightarrow$ *principium, esse a principio*, sive ipsum esse sit nomen, et conditio maximè distinctiva divinitatis; item *principium, a principio* sit nomen proprium Filio in divinis: est enim a principio, scilicet a Patre, vel ab aeterno; et est principium, videficit Spiritus sancti, et etiam omnium creaturarum: Christus ad indicandam potestatem et auctoritatem suam, rectè respondit: *Ego sum principium*, sive *sum a principio*.

Obl. 4^a: Ista explicatio est contra stylum S. Joannis: nam ipse semper addit pronomen, *ego*, dum inducit Christum loquentem, quamvis illud pronomen sufficienter intelligatur in verbis primæ personæ. Et quidem habet illud pronomen in suo Evangelio con- tates et trigesies, et in capite 8 vigesies et ter; ergo non inducit ibi Dominum respondentem: alia contra stylum suum suppressum pronomen, *ego*, et verbum Mosis, etc. Ergo ex circumstantiis in quibus verba

ista fuerunt prolatæ, satis patet sensum illorum esse quod Deus non exaudiat peccatores ad hoc, ut per verum miraculum peccata sua et errores confirmaret.

CAPUT XX.

Christus egressus Jerosolymis peragrat Judeam, et per eam mittit septuaginta duos discipulos, quos à missione reversos docet modestiam, Patrique suo gratias agit. Luce 10, à v. 1 usque ad 25, et aliquid Matth. 4, v. 25 usque ad finem. Deinde scribam arroganter docet quia ejus proximus sit, exempli Samaritani. Luce 10, à v. 25 usque ad 38. Paulus posuit in Bethania hospitio excipit à Marthâ, etc. Ibidem, à v. 58 usque ad 14, cap. 11. Invitatus ad prandium à Pharisœo, carpi Pharisœorum vita, sepiusque *vera* in iipso pronuntiata. Luce 11, à v. 57 usque ad finem. Postea cum ei nuntiatus esset de Galileis à Pilato oculis, provocat omnes ad penitentiam, ne instar oculis infructuose excedantur. Luce 13, à v. 1 usque ad 18.

QUESTIO PRIMA.

An Christus approbavit responsionem legisperitii, Luce 10, v. 57.

Post hoc (nempe post recessum Christi à Galilæa, et iter ejus in Ierusalem) designavit Dominus et alios septuaginta duos; et misit illis binas ante faciem suam, in omnem civitatem et locum quod erat ipse venturus, Luce 10, v. 1. Plerique codices Graeci et Syri habent, septuaginta. Illos sequuntur Euthymius et Theophylactus; item Eusebius, lib. 1 Histor. ecclesiast., cap. 14; Ireneus, lib. 2, cap. 7; S Ambrosius in hunc locum, et D. Hieronymus, epist. 127 ad Fabiolam.

Attamen Latini codices constantier tradunt fuisse septuaginta duos. Idem habent S. Epiphanius, hæresi 20, Fabianus Alexandrinus in Iarmoisia Evangeliæ, cap. 66, et S. P. Aug., lib. 22, Quæst. evangelic., cap. 14, ac lib. 2, de Cons. evangeliist., cap. 25, Buda, in cap. 10 Luce. Idem etiam constat ex Bibliis iussu summorum pontificum Sixti V et Clementis VIII Romæ correctis.

Interior dū quidam legisperitus Christum interrogabat, et ab ipso petebat: *Quis est meus proximus?* Dominus proposito claritatib[us] Samaritanis erga hominem, qui inciderat in latrones inter Ierusalem et Jericho. An autem haec sit parabola a vera historia incertum est. Cum vero Christus ista proponeret dixisset quid quidam sacerdos, et quidam levita istum hominem vulneratum transvissent, et quid quidam Samaritanus ejus vulnera alligasset, etc., petit ab illo legisperito, v. 56: *Quis horum trium videtur tibi proximus fuisse illi qui incidit in triones?* v. 57: *At ille dixit: Qui fecit misericordiam in illo.* Et ait illi Jesus: *Vade et in fac similiter.* Videtur hic Dominus approbasse responsionem legisperiti, ex qua quasi apparetur sequitur quid nec sacerdos, nec levita fuerit proximus istius laesi, sed solus Samaritanus; quod tamen est falsum: nam omnis homo beatitudini capax est noster proximus. Igitur sensus interrogationis Christi est hic: *Quis horum trium videtur tibi functus officio proximi erga illum hominem?* Tunc benè respondet legisperitus

quod sit ille Samaritanus; et hoc sensu Christus ejus responsionem approbat, ipsique benè replicat: *Fac tu similiter.*

QUESTIO II.

Quis sit sensus verborum Christi, quæ habentur Luce 11, v. 47.

Inter multiplex re, quod Dominus in Pharisœos prouinavit, dicit loco citato: *Vnde vobis qui adificatis monumenta prophetarum; patres autem vestri occiderunt illos. Profecti testificamini quid consentiunt operibus patrum vestrorum: quoniam ipsi quidem eos occiderunt, vos autem adificatis eorum sepulcra.* Ratio difficultatis hujus loci in eo sita est, quia videtur omnino contraria debere inferri: nam qui in honorem martyris adificat sepulcra, non ostendit se consentire in mortem illatum martyri, sed potius se dissidente; alia quicunque adificaret ecclesiam martyri, consenserit in ejus necem.

Resp. et dico: Inter varias variorum opinione optima videtur esse expositio Esii, dicentes: *Cum scribere et Pharisœi vitâ et conversatione, ac Christi persecutione sati declarâ, erint se prophetarum sanctitatem non diligere, sed odire possunt; hinc quod illis erigebant monumenta, sic accipiendo, dicit Christus, quasi non in honorem, sed in contumeliam prophetarum ea erigerent. Quod et sic explicari potest: Dùm erigit monumenta prophetarum, qui à patribus vestri occisi sunt, nec tamen a peccatis patrum vestrorum receditis, me prophetam persequendo, etc., monumenta illa velut contra se clamant, et testimoni quædam sunt vestre malitia: sicut homo scleratus laudans virum sanctum, testimonium dicit contra seipsum; suamque malitiam et improbitatem facit magis apparet per comparationem sanctitatis et integratius ejus quem laudat.*

Quanquam igitur scribere et Pharisœi adificando prophetarum sepulcra, videri vellent colere prophetas, et dammare eos, qui ipsos occiderunt, tamen testificabantur ipsi sepulcra adificatione quid consentiunt operibus patrum suorum, eaque approbarent; quia Christum persequendo, eorum vita et scelerâ initabantur. Non dissimile quid dicitur Psal. 49: *Peccator autem dixit Deus: Quare tu enarras justitias meas? Tu vero odisti disciplinam. Item proverb. 26: Indecens est in ore stultorum parabola.*

QUESTIO III.

Quis sit ille Zacharias filius Barachie, qui dicitur occidens inter templum et altare.

Dùm Christus scribis et Pharisœis exprobabat quid esse rei sanguinis prophetarum alias occisorum, quia consentiebant actis patrum suorum, et illos erant imitatori occidenti discipulos ejus, subiungit Luce 11, v. 51: *Ut requiratur sanguis omnium prophetarum, qui effusus est à constitutione mundi à generatione ista, à sanguine Abel, usque ad sanguinem Zacharie, qui perit inter altare et aedem.* Matthæus, cap. 23, v. 35, habet: *Ut veniat super vos omnis sanguis justus, qui effusus est super terram, à sanguine Abel justi, usque ad sanguinem Zacharie, filii Barachie, quem occi-*

distsis inter templum et altare. Porro quis sit hic Zacharias, non convenit inter interpretes; nam desuper apud veteres varie fuerunt opiniones, uti patet ex S. Hieron., in cap. 25. Matth., ubi referuntur sententias, que circa sua tempora de isto Zacharia circumferabantur. Tribus autem istis postea accessit quarta, nempe illorum qui putant in Evangelio agi de illa historiâ quam narrat Josephus, lib. 5 de Bello Iudaico, cap. 1, ubi scribit Zachariam quemdam virum probum, filium Baruch (idem hoc quod Barachias) fuisse paulo ante excidium Jerosolymitanum à Judeis zelotis in templo, id est, in atrio occiso, eam à septuaginta judicibus unanimiter fuisse absoluta. Hanc verò historiam hic propheeticè à Christo predictam esse contendunt nonnulli. Attamen

Resp. et dico 1°: Opinio jam relata non videtur admittenda.

4° Quia Christus non agit de aliquo Zachariâ, posita occidendo, sed iam ante occiso: Non enim dicit: *Quem occidetis, sed: Quem occidistis.* Nec dicat aliquis quod Christus more propheticè, id quod futurum erat, veluti prateritum narraverit. Quia huic effigio obstat quod Christus tum apud Lucam cap. 11, tum apud Matthaeum cap. 25, quando loquitor de illis qui à Iudeis persecutionem passuri et occidenti erant, semper verbum ponat in futuro, sicut dūm dicit: *Ex illis occidetis et crucifigetis, et ex eis flagellabitis in synagogis vestris, et persequebitis civitate in civitatem, ut veniat super eos, etc.* Si igitur fuisse locutus de aliquo Zachariâ, postea occidendo, non statim, et quidem in eadē periodo mutasset tempus, sed aquæ Math. 25, v. 35 locutus fuisset in futuro: *Occidetis, ac in eo locutus fuerit v. 54.*

2° Mos prophetarum est ut, quando agunt de peccatis futuris, populum desperaverint moe- neant; ut inter alia patet ex lib. Deuter., cap. 28, v. 15, et cap. 31, à v. 16 usque ad finem. Atvero inauditus est quod peccata futura, tanquam iam commissa, vel velut praterita unquam Iudeis exprobaverint. Ergo si Christus egisset de aliquo Zachariâ, postea occidendo, hanc occasionem, non velut praterita ipsi exprobasset sed tanquam futuram preannuntiasset, eosque desperaverint.

3° Etiam Christus fuisse locutus propheticè, tam non videtur posse intelligi iste Zacharias de quo agit Josephus. Et ratio hujus est quod Christus loquatur de sanguine justo; id est, de sanguine martyrum; atqui iste Zacharias non fuit martyr; ergo, etc.

Prob. min., quia illi Zacharias versimiliter fuit Iudeus: nam Josephus de ipso narrat quod zelota cum interficeret decrevisset, quia nequissimus inimicus nimis erat, et probis (utique Iudeis) amicus, itemque locuples. Insper ibidem dicit quod idem Zacharias zelotarum iniquitates per ordinem prosecutus sit, multaque de perturbatione rerum (Judaicarum) quereretur. Et denique addit quod septuaginta judices pro Zachariâ potius mori quam sibi ascribi ejus interencionem maluerint. Atqui hec omnia, nempe quod probis Iudeis (ut illos appellat Josephus) esset amicus; item quod

multum conquereretur, seu contristaretur de perturbatione reipublica iudeica, et quod pro ipso iudices mori voluerint, non sunt note seu characteres aliqui Christiani, sed Judei; ergo iste Zacharias fuit Judeus. Jam vero circa tempus excidi Jerosolymitanii Judei non poterant amplius in sua religione salvari, addeoque nec esse martyres; ergo Christus non est locutus de isto Zacharia.

Dico 2°: Probabilius est quod Zacharias ille, de quo locutus est Christos, fuit filius Iudaicus, summus pontifex et propheta, qui lib. 2 Paralip., cap. 24, v. 21, jussu Joas regis Iuda lapidatus est in atrio domus Domini; id est, inter templum et altare. Ita S. Hieron., Beda, et omnes ferè Latini homiliastæ, quos sequitur Estius.

Prob. 1: Quia nullus Zacharias, nullus propheta legitur in Scripturâ oecusis inter templum et altare, nisi Zacharias filius Iudaicus; ergo, etc.

Prob. 2: Quia tantum de tribus videtur posse esse dubium, scilicet de Zachariâ filio Iudaico, de Zachariâ filio Barachia (qui inter duodecim prophetas minores est undecimus) et de Zachariâ patre S. Joannis Baptista; atqui de Zachariâ, qui numeratur inter duodecim prophetas minores, verba Christi intelligi nequeunt: nam ille non legitur occidens. Sed nec etiam recte suspici possumus ipsum fuisse injunctum à Iudeis occidens; quia ipsi semper prophetavit prospera, vi- tute immediate post captivitatem Babyloniam, quæ tempore Judei, adhuc memoris illius captivitatis, erant observantissimi, ipsisque gubernabant Esdras, Nehemias, Zorobabel, et Iosephus summus sacerdos, omnes viri sanctissimi.

Nec etiam verba Christi intelligi possunt de Zachariâ patre S. Joannis Baptista.

1° Quia tunc potius dixisset Christus: *Uisque ad Zachariam patrem Joannis Baptiste;* nam sermo fuisse vehementior, ob maximam Joannis auctoritatem, quæ valuerit apud Iudeos, adeo ut etiam Christus esse credereatur.

2° Quia nullo modo verisimile est quod Joannes fuisse postea tante auctoritatem, etiam apud Phariseos (nam et hi monit salutis à Joanne requirent Matth. 5), si pater eius fuisse ab ipsis occidens; nec verisimiliter evangeliste hoc omnisciret.

3° Quia nulla potest assignari causa quia omnium occidissent; ut patebit ex solutione objectionum.

Solvuntur argumenta.

Obj. 1°: Zacharias iste fuit occidens, quia predi- cavit adventum Christi; ergo.

R. Neg. ant. Quia hoc fuisse gratum Iudeis; nam suum Messiam avide expectabant. Unde non occidunt Joannem Baptistam, qui tamen ejus adventum publicè predicabat; inquit quem primò ipsum Messiam putabant. Quare, si Christum verè Messiam esse cognovissent, nunquam Dominum glorie crucifixissent, ut dicit Apostolus I cor. 2, v. 8.

Inst. Idem occidens fuit, qui diebat præcise Jesum filium Marie esse Messianum.

Prob. Neg. assumpt. Nam Jesus voluit latere usque

ad tempus predicationis sue, ut de eo dixerit Joannes: *Medius vestrum stetit, quem vos nesciis;* adeo ut et ipse cum turbis accesserit ad baptismum Joannis.

Addit quod non Zacharie, sed filio eius Joanni Deus voluerit servare prerogativam, ut Christi jam presentis predicare adventum, et fieret hæc ratione plus quam propheta. Unde nequidem ipse Josephus habuit hoc privilegium.

Obj. 2°: D. Virgo post natum Christum, dum ibat ad templum, ascendebat ad locum qui erat destinatus solis virginibus; populus autem illi resistebat, et Zacharias sua autoritate jibebat illam manere in illo loco, dicens quod, quanvis haberet maritum et filium, tamen adhuc esset virgo. Quare populus forens illum occidit. Ita referunt Origenes, hom. 26 in Matth., S. Basilis, hom. 25 de humana Christi Generatione, et Gregorius Nyssenus, hom. de Nativitate. Etiam Bonarius ad annum Christi primum, § 55, illam traditionem citat ex tractatu S. Cyrilli Alexandrinî contra Antropomorphos, ubi reverâ inventur, scilicet, cathechesi 27. Ergo assignari potest sufficiens causa ob quam Iudei occididissent Zachariam.

Resp. illa omnia a S. Hieronymo rectè vocari apocryphon somnia: sunt enim excerpta ex illâ historiâ arcana quam habet S. Gregorius Nyssenus oratione Natali Christi, quam historiam certò fabulosam esse patet ex iis quæ narrat circa parentes D. Virginis. Etenim refert Joachim fuisse expulsum ex templo à pontifice, quia Anna ejus uxor erat sterilis; quare Joachim tristis curerit ad agrum, et ibi aravit; Anna ita ad Sanctum sanctorum, oratricam, et ibi illi apparsens angelus promisit ipsi filium, futurum matrem Messiae, que dum data fuit in matrimonium, a pontifice et sacerdotibus consulsit est oraculum, quis dignus esset ut fieret sponsus et custos virginitatis ejusdem. Oraculum autem respondit: Ille ex tribu Davidis, cuius uirga floruerit, et Spiritus sanctus in specie columbe super illum descendenter. Idem angelus qui apparuerat Anna, dixit Joachimo oranti in agro: Uxor tua concepit filium. Sanè haec esse prorsus fabulosa, quod primò intuitu facile perspicerit.

Porrò illa quæ in objectione allegata sunt, quoque fabulosæ esse, patet primò ex eo quod repugnant humiliati et prudentiæ D. Virginis. Secundo, quia, quamvis credibile sit Zachariam hoc mysterium novisse, tamen placuit divine providentia ut diu maneret occultum. Unde Jesus passim a Iudeis cedebat filius Joseph, ne ipsi D. Virgo eam opinionem corrigebat; quinimò publicè vocabat Josephum patrem ejus, ut Luce 2: *Ego et pater tuus doentes querubamus te.* Ergo à fortiori non pretendebat publicè se esse virginem, sedendo in loco solis virginibus destinato; qui locus etiam videtur fictitious; nam virginitas non erat ita venerabilis apud Iudeos, nec unquam in veteri Testamento existit status virginitatis.

Deinde si Zacharias fuisse idem occidens, orta fuisse aliqua suspicio de rei veritate in populo; atqui famen nulla talis suspicio orta fuit, quandoquidem

constans fuerit opinio populi Josephum esse patrem Christi; ergo, etc.

Denique voluit Deus concipi Filium suum ex conjugata, ut partus ejus lateret diabolum, etc., prout dictum fuit cap. 2, quest. 1. Quomodo ergo permisisset hoc statim propalari per Zachariam, quod volebat omnibus ignotum, donec famosus splendor et aperia veritas resurrectionis ejus fecisset animas fiduciam capaces credendi virginem peperisse, quod à mundo condito inaudilum et incredibile fuerat? Addit quod nequidem Christus ipse, dum probavat se esse Messianum, unquam probaverat aut dixerit matrem suam esse virginem.

Ad Patres autem supra citatos videtur posse responderi quod ipsi historiam istam quidem narrarent, non tanquam veram, sed tanquam miram, occultam, et arcannam; prout eam vocat S. Gregorius Nyssenus, quia nemo sapit occulisse narrabatur.

Obj. 3°: Ideo Zacharias occidens fuit, quia tempore infausticidio occultavit Joannem filium suum.

Resp. Neg. assumpt. Nam (præterquam quod Zacharias non habitat in Bethlehem, vel in confinibus eius; sed ut habet communis opinio, in Hebron civitate dissitum à Bethlehem ad minus sex horis) non fuerunt Bethlehemite prohibiti abscondere suos infantes: tale enim edictum fuisse stultum etinutum; quia nemo ei paruisse, cùm sit contra naturam. Quare omnino credibile est Herodem inopinato occidisse infantes, non solum ne parentes filios suos occultasse, sed etiam ne Iudei cogitassent de occultando aut defendendo suum Messiam.

Obj. 4°: Christus voluit complecti omnem sanguinem justum effusum ab initio mundi usque ad tempus illud quo ista diebat. Ait enim: *Ut ventat super vos omnis sanguis justus qui effusus est super terram, à sanguine Abel justus usque ad sanguinem Zacharie.* Atqui si intellexisset Zachariam filium Iudaicus, non fuisse complexus omnem sanguinem justum; ergo, etc.

Prob. min., quia non fuisse complexus sanguinem Isiae, Jeremiah et aliorum prophetarum, post istum Zachariam occisorum; quorum tamen sanguinem super Iudeos esse venturum Christus maximè insinuat, ut ex cap. 25 Matth. omnino manifestum est.

Resp. Cum Estio Christum non velle metiri universum tempus ab initio usque ad seipsum; sed duobus insignibus et notissimis exemplis voluisse complecti duo tempora, quorum unum erat modo evolutioni, alterum adhuc fluctuat, quanvis jam citè finiendum. Illud erat tempus ante legem; istud, sub lege: quæ duo tempora, quia constituebant totum tempus, quod fluxerat usque ad Christum; convenienter ex hac locutionis intelligentium reliqui Dominus omnem sanguinem justum ad illud usque tempus effusum super Iudeos, Christi persecutores et interfectorum, venturum; ac proinde nominando Zachariam complexus etiam fuit sanguinem Isiae aliorumque prophetarum.

Nec oportebat aliquem nominari tunc recenter interfectum; cum Christus ipse mox ab eis interficiendus erat, in complementum malitiae ipsorum, Christo ad eos dicente Matth. 25, v. 32: *Et vos implete mensuram patrum vestrorum.* Deinde si Christus aliquem recenter interfectum nominare voluisse, hundubie nominasset Joannem Baptistam Zacharias filium, jam recenter et injustissime occisum; persertim cum ex verbis Domini Matth. 17 dicentes: *Fecerunt in eo quocunque voluerunt,* appareat non sine consensu et consilio scribarum Joannem fuisse occisum.

Inst. 1°: Dicit Christus: *Quem occidistis inter templum et altare;* adeoque alloquitur illos qui Zachariam occiderant; atque nullus ex illis quo alloqueratur poterat occidere Zachariam filium Iohaidae. utpote iam a multis secundus occisum; sed bene Zachariam patrem Joannis Baptiste; ergo, etc.

Resp. Neg. sequentia majoris: non enim alloquitur illos qui Zachariam occiderant, sed filios seu posteros ipsorum: quod patet primo, quia subiungit: *Jerusalem, Jerusalem qua occidis prophetas, et lapidas eos qui ad te missi sunt.* Una certissime respicit facta parentum seu majorum ipsorum. Patet secundo, quia alloquitur illos, qui Matth. 23, v. 50, diceant: *Si fulsemus in diebus patrum nostrorum, non essemus socii eorum in sanguine prophetarum;* et quibus respondet, v. 51: *Testimoniis estis robisneatis, quia filii estis eorum qui prophetas occidierunt.* Ergo non potest id intelligi de Zacharia patre Joannis Baptista, sed intelligi debet de prophetis occursus ante captivitatem babilonicae, de quibus Dominus aperte loquitur, et quorum cedibus Iudei implaverunt maritiam suam, ideoque in captivitate abduci fuerunt. Unde bene dicit, v. 52: *Et vos implete mensuram patrum vestrorum:* quam mensuram implaverunt Christum ejusque discipulos occidendo; ideoque in hodiernam captivitatem seu tribulationem coniecti sunt.

Inst. 2°: Evidem nulla plausibilis datur ratio cur Dominus praecise Abelem, et Zachariam filium Iohaidae potius nominaverit, quam unum alium prophetam post istum Zachariam occisum.

Resp. Neg. assumpt., et dico cum Jansenio Gansensi duas desuper convenientes rationes possesse signari; quarum una est haec, quod Zacharias ille ultimus sit qui in canonice Scripturis legitur interfectus a Judeis; altera quod Scriptura istorum duorum injustam necem referat cum illa circumstantia quia utriusque sanguis ultionem petit; nam de Abele dicit Deus ad Cain, Gen. 4: *Vox sanguinis fratris tui clamat ad me de terra.* Et de codem dicit Apostolus ad Heb. 11: *Defunctis adhuc loquitur.* De Zachariâ autem dicit Spiritus sanctus per eis, 2 Paralip. 14: *Videat Dominus et requirat.* Quia igitur de vindicta sanguinis prophetarum Dominus loquebatur, congium erat ut illorum sanguinem commoraret, quorum vindicta petita traditur in Scriptura sacra; ut ex his duabus ultioribus petitis intelligi-

gantur similiter petite vindicta omnium aliorum prophetarum; ac proinde rationabiliter dicum sit, ut inquiratur sanguis omnium prophetarum, tanquam petens vindictam à sanguine Abel, cuius sanguis clamavit ad Deum, usque ad sanguinem Zachariae, qui moriens dixit: *Videat Dominus et requirat.*

Obl. 5°: Zacharias, de quo loquitur Christus, fuit filius Barachiae; atque Zacharias pontifex non fuit filius Barachiae, sed Iohaidae; ergo, etc.

Resp. Neg. min. pro prima parte: quia cùm apud Hebreos unus et idem homo sapientia diversa haberet nomina, dici potest quod domina soror sit Iohaidae. Hinc peit à se S. Hieron. in cap. 23 Matth.: *Cum ergo et Zachariam teneamus, et occisionis consentiat locus, querimus cur Barachius dicatur filius et non Iohaidae?* Respondet autem: *Barachius lingua nostra benedictus Domini dicitur, et sacerdotis Iohaidae justitia Hebreo nomine designatur.* Et deinde subiungit: *In Evangelio quo utatur Nazareni, pro filio Barachiae filium Iohaidae reperimus scriptum. Habet ergo Iohaidae juxta S. Hieron. nomen Barachiae.*

Observari hic etiam meretur quod Hebrei sapientia homines vocarent à nomine patris, addendo *Bar*, id est filius: et sic Barachias est filius Achiae. Igittu verisimiliter, vel saltem plausibiliter dico potest patre Iohaidae (de quo Scriptura nihil habet) vocatum fuisse Achiam, quo eas Iohaidae erat Barachias, sicut Petrus apud Mattheum dicitur *Bar-Jona*, eacus Jerichonitus Timaei filius Barthomeus, et magus Ihesus Elymas in Actibus apostolorum, *Bar-Jesu.* Quidquid sit, uno aut alio modo Iohaidae videtur habuisse nomen Barachiae; et sic licet, lib. 2 Paralip., cap. 25, nomen Iohaidae tantummodo ipsi tributatur, potius tamen Christus eum appellare *Barachiam*, sicut pontificem Achimelch, de quo 1, Reg. 21, appellavit *Abiathar*, March. 2, v. 26.

Finis hie quoque notandum est cum Jansenio quod, quancumque sententiam de Zachariâ quis sustinet, tres nascentur difficultates. Prima, quomodo dicat Christus: *Occidistis, cum Pharisæi, quos alloqueretur, nullum Zacharium ex ipsis occidisse videantur.* Secunda, quomodo de Judeis illis vindicta capitur eadis iustorum precedentium. Tertia quia justitia omnis sanguis, etiam à majoribus effusus, super istos veniat.

Ad primam dicunt totam nationem ut unum populum considerari, in quo facta majorum tribuntur filii. Sic populo Iudeo tempore Judith viventi tribuitur habitat in Mesopotamia, descensus in Egyptum, transitus per mare ad desertum, que in maioriis contingant. Ex hoc oritur solitus etiam secunda questionis; nam ratione unitatis istius, quia unus est populus, et in quo posteri sunt aliquod majorum, fit ut facta majorum filii impotenter; in modo in illis quoque, non solum à Deo, sed et ab hominibus compensentur, sive in bonum, sive in malum. Et hinc est quod Amalecite excedunt proprias facta parentum à quadringentis annis perpetrata, 1 Reg. 15. Tunc enim seclus patrum punitur in filiis, qui

aliquid eorum sunt. Hoe autem non semper, sed tunc solet fieri, quando filii peccata majorum imitantur, ut docet S. Aug., lib. contra Adimanum, cap. 7, et ita complevit mensuram ab illis inchoatam; tunc enim exadiutum à perversâ natione promeritum in priores quidem cadit, sed in postremis istius nationis exercetur et sentitur, quos justum est, ut sicut mensuram peccatorum parentum, ita etiam penitentiam implant. Sie igitur, quâ justitia hoc fiat, que erat tercua questione, facile apparuit, si consideres vindictam illam esse quidem peccatorum, quae parentes perpetrârunt; quia sine illis præcedentibus non fuisse illata, multo minus tam acerba; sed tamen eam non excedere magnitudinem sceleris a filiis perpetrati; sicut hoc de atrocissimis Judeorum facinoribus, Christum et apostolos occidentium, et Ecclesiæ persecutione evidens est. Vide Exodi 20, v. 8.

Prob. 4° quia Lucas apertissime dicit ipsos fuisse Galilæos.

Prob. 2° quia idem evangelista satis insinuat quod sint occisi inter sacrificandum; id enim importat illa verba: *Quorum sanguinem Pilatus misericorditer miscuit cum sacrificiis eorum*, ut supra dictum est; atque illi Samaritani non fuerunt occisi inter sacrificandum; ergo, etc.

Prob. min. Samaritani non sacrificabant nisi in monte Garizim; atque constat ex verbis Josephi supra citato quod Pilatus prævenierit Samaritanos, et montem Garizim præoccupaverit; ergo non poterunt esse Samaritani, de quibus ibidem loquitur Iosephus.

Dices: Samaritani vocantur *Galiæi*, partim quia eis erant contermini, et partim quia utrique erant ferè aquiliter exosi Iudeis. Unde Christum dominum, et *Samaritanum* per opprobrium vocaverunt, et *Galiæum*.

Resp. Neg. assumpt. Quia *Galiæi* erant Iudei; Samaritani vero gentiles, quibus Iudei non contabunt, ut habeatur Joan. 4, v. 9, erantque tres provincias omnia diviso, *Galiæa, Samaria et Iudea.* Unde neque in Scriptura, neque apud Josephum *Galiæi* vocanter Samaritanos, aut vice versa: nam Iudei summe exosos habebant Samaritanos, sed *Galiæos* habebant ut fratres; sicut constat ex 1 Machab. 5, v. 15 et seq. Item ex Act. 2, v. 37, ubi Iudei ad Petrum et reliquos apostolos, qui ferè omnes erant *Galiæi* dicunt: *Quid faciemus, vii fratres?* Unde falso est quod unquam Christum per contemptum vocaverint *Galiæum*.

Et certè, etiam Iudei exosos habuerint *Galiæos*, ipsosque subiuncte vocassent Samaritanos ex odio, id equidem non fecissent discipuli Christi, qui erant ipsi ferè omnes *Galiæi*; et consequenter nec Samaritanos, *Galiæos* neque ac *Iudeis* exosos, vocassent *Galiæos*; et hec quidem coram Christo, qui et ipse erat *Galiæus*.

Potes de quo tempore dicat Dominus, Luce 4, v. 35: *Dicò autem vobis quia non vidabis me, donec veniat cum diecis.* Benedictus qui venit in nomine Domini?

Resps. Nonnulli volunt id intelligendum esse de ingressu Christi in Jerusalem, Dominiq; Palmarm. Attamen hoc dici non potest, quia verba illa à Christo dicta sunt post illum ingressum, ut constat ex Matth. 21, 22 et 23, v. 39. Unde Lucas, ista verba referens ante illum ingressum, non servavit ordinem rei geste, sed preoccupavit quod postea gestum est in Jerusalem, ut observat S. P. Aug., lib. 2 de Cons. evangelist. cap. 75 circa finem.

Igitur illa verba dicta fuerunt a Christo die martis ante Passionem, et intelligenda sunt de die iudicii, quando scribe et Pharisei cogentur vel inviti fateri quid ille, quem tanto odio persecuti fuerint, sit verus Messias, verus Dei Filius, qui venit ad ipsos benedictus in nomine Domini, ut illos salvaret. Dicit autem: Non videbitis me, etc., quia post illa verba eos non amplius instruxit, nec ipsum amplius viderunt nisi in passione.

CAPUT XXI.

Christus tempore Enceniorum, seu festi dedicationis templi orationem habet in portico Salomonis de incredulitate Iudeorum, propter quam Judei conantur cum lapidibus obruere, quorum furori se eripit, et abit trans Jordancem, in eum locum in quo Johannes Baptista baptizare expectat, Joan. 10, à v. 22 usque ad 41. Ad hunc locum permitti undique ad Christum confluixerunt, tum eum audiendi gratia, tum etiam ut agros curaret. Ibidem autem Dominus disputavit cum Phariseis de matrimonii firmitate, divortio ac celibatu; multaque alia docuit qui habentur Matth. 19, à v. 5 usque ad v. 17, cap. 20. Marci 10, à v. 2 usque ad 32, et Luce 15 usque ad v. 51, cap. 18.

QUESTIO PRIMA.

Quinam Joan. 10, v. 27, intelligantur per oves Christi.
Resp. et dico: Christus loco citato per oves suas, non quoscumque fideles, sed solum electorum gregem intelligit.

Probatur, quia ibidem, v. 26, dicit Iudeus: *Vos non creditis, quia non estis ex oviis meis. Oves meae vocem meam audiunt; et ego cognoscere eas, et sequuntur me; et ego vitam aeternam do eis; et non peribunt in aeternum, et non rapiet eas quisquam de manu mea.* Atqui hoc non possunt intelligi nisi de omnibus et solis predestinatis; ergo oves Christi sunt omnes et soli predestinati.

Prob. min., quia hi omnes et soli finaliter ac per severanter audiunt vocem Christi, et Christum sequuntur, et vocem ejus sciant: alienum vero non sequuntur, sed fugium ab eo, quia non noverint vocem alienorum. Hos omnes et solos cognoscit Christus notitia predestinationis aeternae; unde etiam illi, et soli cognoscunt Christum cognitione perseverantes dilectionis. Denique his omnibus et solis dat Christus vitam aeternam; hos omnes et solos nomen rapiet de manu ejus.

Obj. 1^a: Per ovile intelligitur Ecclesia; ergo omnes fideles sunt oves.

Resp. In ovili etiam dari bircos. Unde Ecclesia comparatur ovili, non quod in ea sint omnes et sole oves, seu predestinati; sed quia predestinati sunt precipua Ecclesiæ membra, eademque usque in finem in eam permanens, et quorum gratia instituta est Ecclesia à suo pastore Christo. *Omnia enim propter electos*, inquit Apostolus, 2 ad Timoth. 2, v. 40.

Obj. 2^a: Joan. 10, v. 12, dicitur: *Lupus rapit, et disperserit oves.* Atqui lupus seu diabolus non rapit predestinatos; ergo, etc.

Resp. illa non dici de oviibus boni pastoris, sed de oviibus mercenarii, ut patet ibidem ex toto contextu. Deinde lupus quidem rapit oves, temporaliter affligendo, perseguendo, vexando, etc., non tamen finaliter seducendo. Unde Christus de suis expressè dicit: *Non rapiet eas quisquam de manu mea.*

Obj. 3^a: Dicit Christus v. 15: *Animam meam pon pro oviis meis.* Atqui non est mortuus pro solis predestinatis; ergo per oves non intelliguntur soli predestinati.

Resp. Neg. conseq. Quia, licet Christus sit etiam mortuus pro reprobis, tamen inde non sequitur quod hi sint oves ejus: nam, si omnes pro quibus mortuus est essent oves ejus, etiam inter eos deberent numerari illi qui nunquam fidem suscepserunt; quandiquidem et pro istis mortuus sit. Unde etiam non dicit: *Pono animam pro solis oviibus meis.*

Obj. 4^a: Joan. 21, v. 17, dicit Christus Petro: *Pasce oves meas.* Atqui non dedit Petro pascendos solos predestinatos, sed omnes omnino fideles; ergo omnes fideles sunt ejus oves.

Resp. Id dictum esse homini pastori, qui in suo gregre electos a reprobis discernere non potest; et ideo quantum ad ejus curam pastoralem, omnes oves sunt; non autem Christo, supremo pastori. Ita Estius.

Potes quid Christus intenderit per haec verba, quae habentur Joan. 10, v. 54: *Nomina scriptum est in lege vestra: Quia ego dixi, ahi estis? Si illos dixit deos, ad quos sermo Dei factus est, et non potest solvi Scriptura: quem Pater sanctificauit, et misit in mundum, vos dicitis: Quia blasphemas: quia dixi: Filius Dei sum?*

Resp. Sensus illorum verborum est hic: Si lex vestra iudicis, et magistratus (*ad quos sermo Dei factus est* per prophetas, vel per communitatem, ut regat populum) vocet deos, quia nempe sunt vicarii Dei, prædicti autoritatem quasi divinam, et munere Dei fungentes in judicando, ac regendo; et non potest solvi Scriptura: id est, rejecit ut irrita, vel ut menda, sicut S. Hilarius, lib. 7 de Trinit. exponit; quo jure accusatis me blasphemie, eò quid me vocem Dei Filium, quem Pater sanctificavit in se, sicut cœlum sanctum, quia ipse sanctus est, nempe divinitate sua? Quasi diceret: Si nomen Dei recte tribuitur illis, qui solum participant aliquip divine functionis, quare mihi negabitur qui per essentiam Deus sum? Ita S. Hilarius, S. P. Aug., tract. 48 in Joan., Beda, et Toletus, inquit Tirinus. Notat autem Tirinus in hunc locum quod iuxta idiotismos Hebreicos legi debeat: *Si illos dixit deos de quibus sermo Dei factus est.*

Ex iam dictis collige quod Christus loco citato non probet propriæ suam divinitatem, sed arguat Iudeos argumento, ut dicatur, ad hominem, et à minori ad maius. Nempe si multi in lege vestra dī appellantur, et quidem sine blasphemie, quare me blasphemie accusatis, quod me Deum dixerim. Deinde directe suam divinitatem probat ex operibus et miraculis, que quotidie apud Ippos, et in eorum gratiam operabantur. *Si non facio opera Patri mei*, ait v. 37, *nolite credere mihi.* Et v. 58: *Si autem facio, et si mihi non valitis cre-*

dere, operibus credite, ut cognosatis et creatis, qua Pater in eis est, et ego in Patre.

Ea quæ Christus docuit de indissolubilitate matrimoni, et de libelle repudi, hic omittimus, quia de illis agitur sat fusæ in theologiâ.

QUESTIO III.

Quid significet parabola de villico iniquitatibus.

Postquam Dominus Phariseos murmurantes de penitentium receptione, ait Beda, tribus parabolis Luca 14, redarguisset, quartam et quintam de elemosynâ danda, et parcimonia sequenda, subjungit. Nam, ut ait Glossa, Pharisei superbi et avari, ut penitentibus veniam, ita egentibus pecuniam negant. Itaque Luca 14, v. 4: *Dicebat ad discipulos suos: Homo quidam erat dives, et habebat villicum, etc.* Hic villicus seu, ut in textu Greco habetur, *acutonus*, mox privandus sui officio, consilium capit fraudulentum, sed sibi commodum; scilicet remitti partem debitorum debitoribus domini sui, ut ipsi istius beneficii memoriae ipsum suscipiant et alant; postquam fuisse amotus a sūa villicatione. Dicit ergo uni, qui debet centum cados olei, v. 6: *Accipe eum etiam tuum, Grece γεράκιον, id est, litteram sive sedam, et sede cito, et scribe quinquaginta.* Id est, accipe tuam sedam quam hic habeo, in qua agnosceris te tot debere, et scribe quinquaginta; quod fieri potest vel delendo priorem numerum, additis aliquibus verbis, quibus mutatio probatur ritè facta; vel lacerando sedam antiquam, et scribendo novam. Ita Barradius et Tirinus.

Dices: Si villicus habebat seddas obligacionis apud se, bene sciebat quantum illi deberent, adeoque non debet ab ipsi hoc petere.

Resp. Quamvis non habuisset seddas, equidem bene sciebat quantum deberent; nam spectat ad officium prudentis economi, qualiter hinc villicum depingit parabolam, ut exactè sciat quantum quis debeat domino suo, independenter ab illa sedam. Dicendum igitur quid seddas illas non petetur ad scindendum quantum deberent, sed ut redderet illos attentos ad beneficium, quod ipsi praestabat.

Inst. In isto sensu villicus non utebatur magna prudenter; quia dominus equidem sciebat quantum illi sibi deberent, adeoque illa fraus non poterat ipsum diu latere.

Resp. Neg. assumpt. Nam domini, qui habent economos, ordinarii nesciunt quot precise ille aut iste debet.

Subjungit Lucas, cap. præcitat., v. 8: *Et laudavit dominus villicus iniquitatibus.* Putat Erasmus quod per eum dominus intelligatur Christus Dominus; sed malè: intelligitur enim dominus villicus; nam v. 9, dicit Christus: *Et ego vobis dico: Facite vobis amicos de mammone iniquitatis: ut, cùm deficeritis, recipiant vos in eterna tabernacula.*

Hic est totius parabolæ scopus: Volt Dominus persuadere hominibus, ut eleemosynam largiantur, et faciant sibi amicos ex oviibus, quibus in colum recipiantur. Difficultas tamen est quomodo dicat Domi-

nus faciendam esse eleemosynam de iniquis divitiis: si enim sint iniqui, sive injustè acquisitiæ, non sunt dande pauperibus, sed dominis restituendæ. Unde S. P. Aug., serm. 35 de Verbis Domini, errorum illorum qui haec verba Domini ita intelligebant, graviter reprehendit. Itaque

Dico cum à Lapide: Opes quadruplici sensu et causâ possunt vocari iniquæ. Primum, quia opes sexpè per iniquitatem, id est, per fraudes, usuras, injustos contractus, rapinas parentum, avorum, vel etiam proprias corrogante sunt, juxta illud proverbiū, quod S. Hieron., epist. 150 ad Elidibim videtur verissimum: *Omnis dives, aut iniucus, aut iniucus haeres.* Jam autem filius vel nepos ignorat istam iniquitatem à patre, aut ab avo esse commissam; vel si sciat, nescit cui facienda sit restituere, temus ergo debet pauperibus distribuire.

Secundum, divitiae vocantur iniquæ, id est, infidae et fallaces, per hebraicum, quia sunt vanæ et mendaces, non fideles et veræ; statim enim possessorem suum deserunt, et ad alium dominum transeunt.

Tertiæ, vocantur divitiae iniquitatis, quia sunt causa multiplicitis peccata.

Quartæ, quia iniqui et impii putant eas esse veras et solas divitias: non enim nōrunt divinas et celestes. Has omnes causas spectat hic Christus, inquit à Lapide.

Primus tamen sensus non videtur genuinus; nam qui dat eleemosynam putans quod possidat aliena, non facit opus misericordie, sed justitiae. Hoc modo etiam refutatur opinio Barradii, qui putat Christum iti loqui ad illos qui possidebant divitias iniqui acquisitas.

Sensus tertius videtur optimus, ut sciécent eleemosynam de divitias, quas nimis cupiditate possident, que reddit ipsos avaros, immisericordes, unicè sollicitos de terrenis, etc.

S. Thomas, 2-2, q. 52, a. 7, et nonnulli alii putant quod iniquitatis esse idem, ac *iniquitatibus*; quia divitiae sunt iniquiter possesse. Sed hoc sensu suaderet parabolam, ut omnes essent aquilares divites potentes, etc. Quo facto, multò pejor esset humana conditio quam nunc est; et res illa est moraliter impossibilis.

Inst. In isto sensu villicus non utebatur magna prudenter; quia dominus equidem sciebat quantum illi sibi deberent, adeoque illa fraus non poterat ipsum diu latere.

Resp. Non est tantum parabolam, sed vera historia.

Prob. 1^a: In parabolis non exprimuntur nomina propria; atque in hac narratione exprimuntur nomina propria, scilicet Lazari, Abrahæ et Moysis, ut patet ex Loco 16, v. 20 et seq.; ergo, etc.

Prob. maj. Parabolæ sunt similitudines, et quasi enigmata; atque in his non utimur nominibus propriis; ergo. Unde in nullâ parabolâ unus est Christus nominibus propriis.

Conformatur. S. Ambros., in statim memoratum Luce locum, dicit: *Narratio magis quam parabolâ vi-*

detur, quando etiam nomen exprimitur; Tertul., lib. de justitia in spiritum potest agere, ut certum est apud Ainiā, cap. 7, sit: Et quid illuc Lazari nomen, si non in veritate res est? Autor homiliae, quae habent in fine toni secundi operum D. Chrysostomi, dicit: De dilectione et Lazaro proponit Dominus in exemplum parabolam veritatem; neque enim in parabola dicenda omnia sunt. Parabola illae sunt, ubi exemplum ponitur, et lacentur nomina.

Prob. 2^a quia, ut testatur Baronius et à Lapiðe, Roma ex parte Angelicam existat Ecclesiam in honorem istius Lazari. Item in Officio seputrare orat Ecclesia ut defuncti cum Lazaro quondam paupere aeternam habeant requiem; ergo Lazarus ille verè est in celo.

Prob. 3^a: Si non esset vera historia, Christus facile dedisset diviti epuloni etiam nomen, sicut dedit pauperi mendico; ergo verisimile est quod nomen eius tacuerit, quia damnatus erat; et nobis Judeis intonescere quisnam esset iste dives; adeoque est vera historia.

Prob. 4^a: quia in illa narratione multa continentur de rebus invisibilibus alterius vita, de inferno, de sinu Abraham, etc. Atqui ab invisibilibus et occultis non solent simili parabolæ; ergo.

Obj. 1^a: Si fuisset vera historia, Pharisei facile collegissent ex circumstantiis quis esset iste dives: nam induebant purpurā et lyso, habebant quinque fratres, et erat Iudeus, ut patet ex eo quod nosceret Abraham, et hic ei responderet: Tui fratres habent Mogen et prophetas, etc.

Resp. Neg. assumpt. Nam historia illa non videtur contingisse tempore ministerii Christi, sed multis annis ante; adeoque Pharisei non poterant reflectere qui fuerit iste dives; quod tamen reflexissent, si nomen eius expressisset. Item tacito ejus nomine, opinabantur Christum pro more suo proponere parabolam.

Obj. 2^a: Luce 16, v. 25 et seq., multa narrantur que non possunt esse vera, ut quod dives in inferno levaverit oculos suos, et videbit Lazarum in sinu Abraham, etc. Ergo non est vera historia, sed tantum parabola.

Resp. Neg. ant. Nam ista omnia dicuntur metaphorice. Unde dives, inquit à Lapiðe, vidi oculis, non corporis, sed mentis, revelante et ostendente Deo, Abraham et Lazarum in sinu ejus, jucundè quiescentem, honorantes et gaudentem. Similiter etiam metaphorice intelligenda sunt illa quae dicuntur de cruciata lingue; nam, cum hic de anima sermo sit, à corpore per mortem separata, quæ lingua corpore caret, intelligendum superest, inquit Jansenius, linguan sumi metaphorice; talique posuit affectum fuisse animam, qualem sensisset, si corpore igni tradito siuim passa fuisset. Quandoguidem enim anima igne materiali affligi sensibiliter potest, verisimile est ponis quoque similiter quibus affliguntur hic sensus, affligi posse. Ut propterea non sit necesse etiamflammam intelligere metaphorice, dñm dicit: Quia crucior in hac flammâ; ignis enim tanquam instrumentum divinitate

Inst. : Christus, v. 27, dicit quod dives ille optaverit ut fratres sui evadentes peccatum inferni; atque hoc verè, et à parte rei non videatur optasse; ergo Christus ista omnia narrando non proposuit nisi meram parabolam.

Prob. min. quia damnati in extremâ sunt desperatione, odio Dei et hominum, atque omnes et omnia, etiam porcentes et socios exceperant; nec cuiquam etiam amico vel fratri bene volunt; ergo, etc.

Resp. Neg. min. Nam, licet damnati nullum bonum, puta nullum virtutis naturalis vel supernaturalis actum elicere velint, aut valeant ex summo odio Dei omnissimè boni, et ex desperatione, possunt tamen velle aliquod bonum naturale, v. g., ut parentibus et fratribus hinc sit. Unde S. Chrysostomus, Ambrosius, et Theophylactus, putant divitem hunc verè et sincero animo vobis huius consule fratribus: hic enim inclinat naturalis cogitatio et fratrū amor; natura enim eadem manet in damnatis. Actus ergo hic est actus nature, non virtutis; quia in actu hoc non spectant honestatem virtutis, sive bonum honestum, sed bonum nature dantata, ut faciunt animalia suis factos, nutriendo. Ita à Lapiðe, qui tamen monet quod melius adhuc responderet dicendo quod dives iste non fratribus, nisi per accidens, sed sibi consultare voluerit: nam peccata fratrum, utpote quibus ipso suo exemplo et consilio, forsitan et precepto, causam dederat, sibi impunita sciebat, et premo illorum penitus suam arguendam, inquit post S. Gregor. Lyrans.

QUESTIO IV.

Quonamodo regnum Dei non veniat in observatione.

Evangelista Lucas, cap. 17, postquam narrasset quod Christus mundaverit decum leprosos, subiungit, v. 20: Interrogatus autem a Pharisæis: Quando venit regnum Dei? Respondens eis, dixit: Non venit regnum Dei cum observatione; neque dicunt: Ecce hic, aut ecce ille. Ecce enim regnum Dei intra vos est. Difficile valde est dicere quid hic intelligatur per regnum Dei? Omisitione variorum explicacionibus,

Resp. et dico: Juxta Barradium et à Lapiðe, per regnum Dei intelligitur regnum Messiae, sive potius regnum Messiae, iuxta illud Luce 11: Si in digitu eius clavis demonia, peruenit in vos regnum Dei. Hoc est, perenit in vos adventus Messiae, qui est quedam inchoatio regni Dei.

Dices: Adventus Messiae potuit observari ex Scripturis, ex miraculis, item ex testimonio domini Baptiste. Præterea tunc diei potuit: Ecce hic, aut ecce illic est Messias; quia Christus erat hic vel ille. Ergo per regnum Dei non potest intelligi regnum Messiae.

Resp. Licit adventus Messiae ex omnibus istis potuerit dignosciri, tamen Pharisei inde eum non cognoverunt; quia ipsi observabant adventum Messie, qui posset cognosci vel observari ex regio splendore vel apparatu. Et idcirco respondet dominus: Regnum Messiae non venit cum ista observatione, nec dici poterit:

CAP. XXI. QUEST. VI. DE ADOLESCENTE AD CHRISTUM ACCEDENTE.

Ecco hic, ecce ille est regnum, ejus palatum, etc. Ecce enim regnum Dei intra vos est. Id est, ecce enim humilius Messias, absque omni nobilitate regia, inter vos est, in vestris oppidis, etc.

Interim tamen etiam optimè posse dici videtur quod hic per regnum Dei intelligatur fides evangelici, seu potius gratia fidis; hoc enim non venit cum observatione, nec ullis meritis previs acquiritur, sed gratuitè et misericorditer à Deo datur; ne potest propriè dici: Ecce hic, vel ille; quia etiam sepè ab illam habebat ignoratus. Sed intra vos est, nempe vel efficeax, quemlibet habent illi qui actualiter in me credunt; vel sufficiens, qualiter vos Pharisei habetis, qui nondum in me crediti.

QUESTIO V.

Quisnam sit ille ait quis dicit Christus discipulos suos desideratores videre, et tamen non videbant.

Dicitur Christus responderat Phariseis, ait ad discipulos suos: Venient dies quando desiderabitis videare unum diem Filii hominis, et non videbitis. Et dicens vobis: Ecce hic, et ecce ille. Nolite ire, neque settemini: num, sicut fulgor coruscans de celo, in ea quo sub cœlo sunt fulges, ita erit Filius hominis in die sub, Luce 17, v. 22 et seq. Author Analyseos putat quod sensus illorum verborum sit hic: Veniet tanta tribulatio, ut sitis desideraturi unum diem consolationis, et non videbitis. Sed contra haec explicationem facit quod Deus fideles suos in tribulatione extrema non deserit: vel saltem illi sensus non convenit cum toto contextu, ut patet legenti, et patet ex dicendis.

Beda et Dionysius Carthaginensis putant per unum diem Filii hominis intelligi unum diem in celo, in aeterna gloria; sed obstat id quod sequitur: Et non videbitis; cum Dominus ibi consolatur, instruit et corroborat suos discipulos; non esset autem magna consolatione dicere: Desiderabitis aeternam salutem, et non accipietis pecuniam. Utroque autem motivo desideratur a multis sanctis adhuc in terra degentibus.

Addit et alium sensum, inquit Barradius, qui est hujusmodi: Veniet tempus cum desiderabis unum diem Domini videare; id est, unum diem, quo veniat Dominus ad punierendum impios, qui vos et Ecclesiam persecutum; et non videbitis: nam dies Domini dicitur dies punitio à prophetis, nempe à Joele, cap. 1 et 2; ab Amos, cap. 5, et à Sophoniam cap. 4.

QUESTIO VI.

An adolescent, qui ad Christum accessit, sit idem cum illo legisperito de quo agit S. Lucas, cap. 10.

Suscepimus et benedictus parvulus, Marci 10, v. 17, egressus est dominus in viam, ubi procurans quidam, genuflexo ante eum, rogabat eum: Magister bone, quid facias ut vitam aeternam percipias? Erat hic adolescent, ut patet ex Math. 19, v. 20, ubi de eodem habetur: Dicit illi adolescent. Simile quid interrogavit dominus legisperitus quidam Luce 10, v. 25, ubi dicitur: Ecce quidam legisperitus surrexit tentans illum, et dicens: Magister quid faciendo vitam aeternam possidebo?

S. Gregor. Nazianz., orat. 36, existimat eundem esse praefatum adolescentem, et illum legisperitum tentatorem. In eadem opinione videtur esse D. Cyril, lib. 2 Thessuri, cap. 1. Nam istum adolescentem vocat legisperitum; nisi quis velit dicere quod

D. Cyrilus putaverit illum adolescentem fuisse revera legisperitum, quamvis non illum de quo agit Lucas, cap. 10. Item S. Ambros., in cap. 18 Lucas, illum vocat legisperitum et tentatorem. Atamen Resp. et dico: *Iste adolescentes est plene diversus ab illo legisperito, de quo agit S. Lucas.*

Prob. 1°, quia S. Lucas, cap. 18, v. 18, agit de hoc adolescente, dicens: *Et interrogavit eum quidam princeps, dicens: Magister bone, quid faciens vitam eternam possidebo?* Atqui non est credibile quid S. Lucas eandem historiam bis narraret in diversis locis, et diversa occasione; ergo.

Prob. 2°, quia legisperitus accessit tentandi causā; hic adolescentes verò magno exhibito respectu, et bono anima cupiens obtinere vitam eternam; ut patet ex eo quod abiverit tristis, quia Christus dixerat quod debet omnia vendere, et dare pauperibus, ut fieret perfectus.

Prob. 3°, quia, ut dicitur Marci 10, v. 21: *Sed autem intuitus eum, dilexit eum.* Atqui hoc non convenit tentatori; ergo. Hinc S. Basilius, hom. 4 contra divites avaros, dicit: *Non est idem adolescentes cum legisperito: legis enim peritus tentator erat; iste verò subliter quidam interrogans non sinit se persuaderi.* Et S. Chrysost., hom. 64 in Math.: *Nomnisi huic homini, quasi fraudento et nequam detrahant, tentatio gratia ad Christum accessisse affirmantes.*

Potes an mentitus sit adolescentes, dum Christo dixit: *Hec omnia (nempe mandata jam mihi propria) custodiā iuventute meā?*

Resp. Negativè; nam, ut ex præcitatibz verbis S. Marci patet, Christus enim dilexit. Unde Beda in cap. 10 Marci dicit: *Si mendacii aut simulationis noscē tenteret reus adolescentes, nequamque Christus intulit arcana cordis ejus, eum diligere diceretur.*

Dices: Adolescentes ille non seruavat præceptum elemosynæ. Nam Dominus illi dicit Luke 18, v. 22: *Aduis unum tibi deest: omnia quæcumque habes vende, et da pauperibus.*

Resp. Neg. assumptum, quia Christus non suadet isti adolescentes elemosynam, ut illi præcepto satisficiat, sed ut fiat perfector, et Christum sequi possit sicut apostoli.

QUESTIO VII.

Quomodo qui aliquid reliquit pro Christo, sit accepturus centes plus juxta Marcum eiam in hæc vitæ.

Petrus, licet à Christo non esset interrogatus, sed tantum audiuisset consilium adolescentis datum: *Vade, et vende omnia, etc.*, nomine suo et aliorum apostolorum respondet: *Ecce nos reliquimus omnia, et secuti sumus te: Quid ergo erit nobis? Cui Christus respondens Matth. 19, v. 29, ait: Qui reliquerit dominum, vel fratres, etc., centuplum accipiet, et vitam eternam possidebit.* Ibidem tamen non habetur quandom sit accepturus centuplum. Sed Marcus cap. 10, v. 20, dicit: *Accipias centes tantum, nunc in tempore hoc, dominus, et fratres, et sorores, et matres, et filios, et agros, cum persecutionibus, et in seculo futuro*

vitam eternam. Eodem modo habet S. Lucas, cap. 18, v. 29 et 50.

Resp. et dico: Naturalis illorum verborum sensus est: Accipit centuplum in hac vitæ, non tantum propter beneficia divina, que centuplo plus valent quæna bona terrena; sed etiam quia ita disponit Deus ut qui omnia reliquit, omnium usum in hoc quoque seculo inveniat: apostolis enim omnium Christianorum domus patebant, omnes ipsi, tanquam fratres et sorores ministrabant, et de opibus suis necessaria suppeditabant; ut verè in eos competenter illud Apostoli: *Nihil habentes et omnia possidentes.* Ita Estius, qui pro sua explicatione adducit S. Augustinum, epist. 89, exponentem illud *centuplum in hoc seculo per illud 2 ad Cor. 6: Nihil habentes, et omnia possidentes.*

Potes quomodo in hac vitæ recipiat centum uxores, qui unam pro Domino dimisit; cum in ea re, ut dicit S. Hieronymus, appareat turpitudine.

Resp. id non intelligi de uxore necessariâ ad procreando filios, sed de uxore qualem habebant apostoli; scilicet non ad generationem, sed ad auxilium et administrationem rerum, ad victimæ ac amictum necessarium; quales tot habuerunt apostoli ac si cunctum habuissent, quia habebant sufficietes. Unde quid Mattheus et Marcus exprimunt per *centum*, Lucas exprimit per *multo plura*.

Igitur multò plura obsequia talis accipiet à feminis, quæ si unam uxorem haberet. Quin etiam mäjus gaudium habet qui propter Christum servat castitatem; quænam qui vacat legitima generationi: Nam gaudium internum quod sentit ex conscientia recte facti, ex opere tam excellenti pro Christo, et ex spe premii aeterni, plus quam milles superat omnem oblectationem carnalem, ex natura sua transitoriam, et postea causantem multos labores et ærugas, in partu, in educatione prolis, etc. Pax Dei exsiperat omnem serum, ad Philip. 4, v. 7. Id est, delectatio animi super omnes delectationes sensualem.

Post haec proponit Dominus parabolam laboratum in vinea; cuius explicatio cum sit obvia parvus ex officio ecclesiastico, partim ex theologia in tractatu de Deo, et Beatiitudine, id est de eadem licet nihil dicimus.

CAPUT XXII.

Christus in finibus adhuc Iudeæ constitutus accipit munium de infirmitate Lazarus, quem eum sciret esse mortuum tendit in Bethaniam, ubi eam quadrangularum suscitavit. Quo miraculo multis credentibus, mors ejus decernitur à pontificibus et Iudeis. Itaque Jesus abiit in fines Iudeæ, iuxta desertum, in civitatem Ephrem, Joan. 11, à v. 1 usque ad 55. Instante autem Paschate, ascendens Jerosolymam mortem pro nobis passurus, cum appropinquaret Iericho, sanavit excum, ceteraque fecit, que habentur Matth. 20, à v. 17. usque ad finem capituli. Marci 10, à v. 52 usque ad finem capituli. Luke 18, à v. 51 usque ad v. 29, cap. 10. Postea autem ante sex dies Paschy venit Bethaniam, conqvæcione in

domo Simoni leprosi, ubi Maria pretioso unguento perfudit caput et pedes Jesu recumbentis. Joan. 12, à v. 4 usque ad 12. Item aliquid Math. 26, v. 6 et seq., et Marci 14, v. 5.

QUESTIO PRIMA. De resuscitatione Lazari.

Parabolæ de laborantibus in vinea Matthæus immédiatè subnecit iter Christi Jerosolymam, ut ibidem in sequenti Paschate crucifigeretur. Verum ex Joann. cap. 14 patet premitendam esse hunc itineri suscitationem Lazari, quam Mattheus, et etiam Marcus ac Lucas omiserunt: nam occasione hujus miraculi pontifices et Pharisei Christum ardenter ad mortem quererent; propter quod quia nondum venerat hora ejus, cessavit in civitatem Ephrem, et ibi aliquo tempore morabatur cum discipulis suis, John. 11, v. 54.

Joannes igitur narrat resuscitationem Lazari, loco citato, v. 1, ita scribit: *Erat autem quidam languens Lazarus à Bethaniâ, de castello Maria et Martha sororis ejus.* Incertum est an Maria et Martha fuerint istius castelli, seu vicì domine, ut verò tantum indecole; quia cap. 1, v. 44, idem evangelista dicit Bethsdaen fuisse civitatem Andree, qui tamen non fuit illius civitatis dominus. Et Capharnaum dicitur sapientia civitas Christi.

V. 9: *Nonne duodecim sunt horæ diei? Si quis ambuletur in die, non offendit, quia lucem hujus mundi videt.* Cùm Dominus vellet ire in Bethaniam suscitatum Lazarum, timebat apostoli a Iudeis occideretur, quia ante, nempe in festo Encanori, modò voluntari Judei eum apprehenderent. Respondebat Dominus quod sic ille qui de die ambulat est extra periculum offendendi pedem, quia potest videre ubi pedem ponat; ita similiter ipse nullum subiret periculum mortis revertendo in Iudeam, quia adhuc durabat dies ejus; id est, præstitutum à Patre tempus moriendi nondum advenierat.

V. 16: *Dixit ergo Thomas, qui dicitur Didymus, ad condiscipulos: Eamus et nos, ut moriamur cum eo.* Quidam intelligent cum eo, id est, cum Lazarô, inquit Estius; sed sensu parum commodo, licet hoc proxime processerit: *Lazarus mortuus est, etc.* Recitus est ut intelligatur, cum eo, id est, cum Christo; quia supra v. 8, dixerat ad eum discipuli: *Rabbi, nunc quærebant te Iudei lapidare, et iterum vadis illuc?* Quem cum dehortari non posset à redditu in Iudeam, Thomas se et alios animat ad commune periculum cum Dominino subeundum. Ita Estius.

Videns Jesus plorantes mortem Lazarus, v. 53, infremuit spiritu, et turbavit seipsum. Fremitum Christi fuisse contra peccatum, unde mors nata est, docet S. P. Aug., tract. 40 in Joan. Quod additur: *Turbavit seipsum*, indicat Christum illis motibus, non ex nature infirmitate, sed a seipso, tanquam illorum arbitrio, fuisse turbatum. Unde S. Aug. loco citato ita scribit: *Quis eum posset nisi se ipse turbare?* Itaque, fratres mei, primum hie attendite potestatem, et sic inquirete significacionem. Turbaris tu nolens, et turbatus es Christos, qui voluit... In illius potesta-

c te erat, sic vel sic affli, » V. 35: *Et lacrymatu est Jesus, veram tristitiam sinens in vera ejus signo probrupere: nam, ut Aug., lib. 44 de Civ. Dei, cap. 9, ait, quo verum erat hominis corpus, et verus hominis animus, non erat falsus humanus affectus. S. Hilary. in Psal. 68, putat Christum non evisse proper mortem Lazarri (maxime quia supra, v. 15, dictum ab eo legitur: *Gaudeo propter vos, ut creditatis*), sed proper incredulitatem hominum. Atamen cùm nihil vetet Lazari, et tristari de cùdem re, secundum diversa, hinc inter causas tristitiae et lacrymarum etiam potest numerari mors amicis Lazarri, quæ verum in se malum erat; de quo tristari et lacrymari moderatè voluit cum lacrymantibus, ut se verum hominem, et humanum ostenderet; nam absque compassione nullius commiseratione tangi, inclemenciam et immunitatem quamdam feram indicat, ait Jansenius. Immoderatè verò lacrymari mulierum est, non viri sapientis.*

Cùm autem Jesus venisset ad monumentum, et sublatu esset lapis, v. 45, voce magnâ clamauit: *Lazare, veni foras.* Proprio nomine vocat Lazarum, ne, inquit S. Ambros., lib. de Fide resurrectionis, alias pro alio suscitatus videatur. Per illam ergo vocem, *Lazare, suscitatus es;* est per istam verò, *veni foras,* jam vivus ex anti profundo vel latere ad ostium prodire jesus. Itaque v. 44, statim, nulla interposita mora, post vocem clamantis, quasi in momento, in iuctu oculi, sicut Apostolus dicit futuram omnium resurrectionem, prout diu seculi funeralibus. Symbolice designatur peccator, contritio quidem iam redivivus, sed absolutione ministrorum Ecclesie à vinculis ipsius reatus solvendus, ut S. Aug., serm. 44 de Verbis Domini, et D. Gregor., hom. 26 in Evangelio pulchritudo declarat.

Ob suscitatum à morte Lazarum indignati pontifices et Pharisei, collegerunt adversus Dominum concilium, in quo summus pontifex Caiphas, ipsum mortuorum pro salute populi prophetavit, non formaliter, sed materialiter; Spiritu sancto lingua ejus movebat, non cor, ut ait S. Chrysost., hom. 64 in Joan. Caiphas enim intelligebat utile esse Christo mortem inferre, ut temporaliter liber maneret solus populus Iudeicus, seu non periret sub Romanis: Spiritus sanctus verò intendebat, utile esse Christum mortem salvare, ut spiritualiter liberaretur totus orbis. Vide, inquit Chrysost., loco citato, *quanta virtus sit Spiritus sancti.* A mente mala voluit verba proferri prophetica. Vide etiam *quanta sit pontificalis virtus potestatis.* Cum enim esset pontifex anni illius, cui propter somnam illam dignitatem fides ab omniibus habebatur, voluit Spiritus sanctus in hujus prophetice prolatione illo populi, et si nequissimo instrumento, ut quælibet aliis ad fidem faciendam minus idoneis.

Prophetavit ergo Caiphas, non ut alii prophete, qui sua verba intelligebant, et mysteria aliquo saltem modico concepabant; sed tanquam nudum instrumentum, verba quidem sonans, sed intellectu non percipiens.